

„ŠTA JE POTREBNO ZA IZVOZ NA TRŽIŠTE EU”

Izvozna tržišta, posebno u evropskim državama, puna su nepoznanica za izvoznike, budući da postoji veliki broj zahteva, kao što su evropske norme, standardi, sertifikati, zahtevi u pogledu kvaliteta i praćenja proizvoda. Dodatni problem za izvoznike predstavljaju i stalne promene trendova na tržištu, postojanje posebnih propisa koji se odnose na svaku zemlju pojedinačno, kvote, društvena odgovornost, propisi u oblasti zaštite životne sredine, upravljanje kvalitetom i sl.

Evropska unija je veoma atraktivno tržište sa gotovo pola miliona potrošača, koje odlikuje stalan ekonomski rast. EU kao jedinstveno tržište 27 zemalja je i vodeći poslovni partner srpskih preduzeća sa učešćem oko 50% u ukupnim trgovinskim odnosima Srbije sa svetom. Na žalost, niska konkurentnost srpske privrede predstavlja vodeći faktor našeg visokog i rastućeg deficita u trgovini sa EU .

Razvoj na tržištima EU postavlja brojne izazove pred izvoznike, posebno iz zemalja u tranziciji, koji zahtevaju strateški pristup koji se zasniva na fleksibilnosti, inovativnosti i međunarodno priznatim standardima. Za uspešan nastup na tržištu EU potrebno je izvršiti dobru pripremu i odabrati odgovarajuću marketinšku strategiju.

Trgovinska politika

Postoji veliki broj mera trgovinske politike koje utiču na pristup tržištu EU. Carinske tarife tradicionalno predstavljaju centralno pitanje na pregovorima o liberalizaciji tržišta, međutim, u fokusu pregovora se sve više nalaze ostale barijere kao što su kontingenti i antidamping.

1. Carinske tarife

Sve zemlje EU imaju zajedničku carinsku tarifu. To znači da se iste carinske tarife primenjuju širom EU, bez obzira u koju državu članicu se roba uvozi. Unutar EU roba može slobodno da se kreće između država članica. Visina carinske tarife zavisi od vrste proizvoda koji se uvozi i od toga iz koje zemlje se roba uvozi. Različite vrste proizvoda su navedene u klasifikaciji proizvoda koju koristi EU, a koja se zove Kombinovana nomenklatura (KN). Kombinovana nomenklatura se sastoji od Harmonizovanog sistema nomenklature (HS). TARIC baza podataka sadrži sve carinske stope koje se primenjuju u EU, po proizvodu i poreklu proizvoda.

Više informacija o kombinovanoj nomenklaturi možete pronaći na:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/tariff_aspects/harmonised_system/index_en.htm

TARIC baza podataka je dostupna na web-adresi:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/tarhome_en.htm

2. Porezi i akcize

Svi proizvodi koji se prodaju u EU podležu porezu na dodatnu vrednost (PDV). Stope PDV se razlikuju između i unutar zemalja članica, ali je postignut dogovor o vrsti transakcija na koje se PDV primenjuje, kao i osnovici za izračunavanje poreza.

Više informacija o PDV stopama država članica EU možete naći na:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/how_vat_works/index_en.htm

Više informacija o akcizama država članica EU možete naći na:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/excise_duties/index_en.htm

Akciza se uvodi za proizvode kao što su alkoholna pića i duvan. Izbor proizvoda koji podležu akcizama delimično je diktiran faktorima kao što je zdravlje potrošača, životna sredina i ušteda energije. Visina akciza se razlikuje od države do države članice, iako su minimalne stope utvrđene na nivou EU. Visina akcize za uvezenu robu jednaka je akcizi na robu proizvedenu unutar EU.

3. Zakonodavstvo i zahtevi EU

Kada se proizvod plasira na tržište EU neophodno je da se ispoštuje odgovarajuće zakonodavstvo u vezi zaštite zdravlja, bezbednosti i očuvanja životne sredine. Ovo zakonodavstvo propisuje karakteristike proizvoda, proizvodnih procesa ili metoda proizvodnje, a može da obuhvati i zahteve u pogledu primene terminologije, simbola, pakovanja, etiketa ili obeležavanja. Na osnovu tzv. „procedure za ocenu usaglašenosti“ utvrđuje se da li su potrebni zahtevi ispunjeni. Ove procedure se ne mogu izbjeći kada se izvozi u EU.

Tehničke barijere u trgovini javljaju se u svim sektorima privređivanja. One imaju značajan negativan uticaj na trgovinu zbog troškova koje izazivaju pri usklađivanju proizvoda i proizvodnih postrojenja sa zakonodavstvom i tehničkim zahtevima na izvoznim tržištima. Za mnoge izvoznike, posebno iz zemalja u razvoju, inostrana zakonodavstva i tehnički zahtevi predstavljaju nove barijere u trgovini.

3.1. Izvoz industrijskih proizvoda

Za EU je veoma važno da osigura visok nivo zaštite zdravlja i bezbednosti potrošača. Iz tog razloga EU u širokoj meri primenjuje evropske standarde i zakonodavstvo, kako za industrijske tako i za prehrambene proizvode. Pre plasiranja proizvoda na tržište potrebno je za određene grupe proizvoda provesti proceduru ocenjivanja usklađenosti sa odgovarajućim važećim tehničkim propisima iz domena sigurnosti. U EU postoje dve vrste zakonodavstva koje utiču na tretman proizvoda:

- zakonodavstvo »novog pristupa«, koja se primenjuje na tehničke industrijske proizvode i
- zakonodavstvo »starog pristupa«, koja pokriva motorna vozila, prehrambene proizvode, hemikalije, lekove za ljudsku i veterinarsku upotrebu.

Tehničke specifikacije proizvoda koji zadovoljavaju osnovne zahteve navedene u direktivama date su u harmonizovanim standardima. Harmonizovani standardi su evropski standardi, koje su prihvatile evropske organizacije za standardizaciju, a koji su pripremljeni u skladu sa opštim smernicama koje su postavljene zajedničkim dogovorom Evropske komisije i evropskih organizacija za standardizaciju, i u skladu sa ovlašćenjima koje je dala Komisija nakon konsultacije sa zemljama članicama EU. Harmonizovani standardi obezbeđuju pretpostavku o usklađenosti sa zahtevima, ukoliko se njihovi osnovni podaci objave u Službenom glasniku (Official Journal) EU, i ukoliko su oni preuzeti na nacionalnom nivou.

Primena harmonizovanih ili ostalih standarda ostaje dobrovoljna. To znači da proizvođač, ukoliko mu to odgovara, može primeniti i neke druge tehničke specifikacije. Za proizvode koji su proizvedeni u skladu sa harmonizovanim standardima važi pretpostavka o usklađenosti i sa odgovarajućim ključnim zahtevima primenjenih direktiva.

3.1.1. CE označavanje

Cilj obeležavanja CE znakom jeste da se proizvođačima nametnu opšti zahtevi kako bi se na tržište EU plasirali samo bezbedni proizvodi. Obeležavanje CE znakom je obavezno za proizvode koji su navedeni u direktivama novog pristupa i primenjuje se za široku lepezu industrijskih proizvoda kao što su mašine, oprema niskog napona, igračke, bezbedonosna oprema za ličnu upotrebu, medicinski instrumenti i ostalo. Na primer, CE znak nije potreban za nameštaj, odeću i proizvode od kože. U direktivama novog pristupa su navedene tri grupe proizvoda koje podležu obavezi obeležavanja CE znakom:

1. svi novi proizvodi, bilo da su proizvedeni u EU ili trećim zemljama;
2. korišćeni ili polovni proizvodi koji su uvezeni iz trećih zemalja i
3. suštinski modifikovani proizvodi koji podležu direktivama kao novi proizvodi.

Spisak kategorija proizvoda koje podležu obeležavanju CE znakom možete pronaći na adresi:
<http://www.newapproach.org/>

CE znak na proizvodu predstavlja izjavu odgovornog lica da je proizvod usaglašen sa svim važećim propisima EU i da su sprovedene odgovarajuće procedure za ocenu usaglašenosti, CE znak nije oznaka za poreklo, budući da ne podrazumeva da je proizvod proizveden u EU, niti predstavlja garanciju za kvalitet.

CE znak mora biti u formi kako je levo prikazano. Takođe se mora staviti na vidljivo mesto na proizvodu ili na njegovoj pločici sa podacima, tako da se ne može lako izbrisati. Ukoliko priroda proizvoda ne dozvoljava da se stavi direktno na proizvod, CE znak se može staviti na ambalažu.

3.2. Izvoz prehrambenih proizvoda

Harmonizovani zakoni o hrani u EU sadrže „horizontalno“ zakonodavstvo koje pokriva zajedničke aspekte za sve prehrambene proizvode, kao što su aditivi, obeležavanje etiketama i higijena, a bazirano je na sledećim direktivama :

- Službena kontrola hrane (direktiva 89/397/EEC), dodatne mere koje se odnose na kontrolu hrane (direktiva 93/99/EEC) - direktiva daje osnovne principe službene kontrole prehrambenih proizvoda, procedure za izvođenje inspekcije i analizu uzoraka
- Označavanje prehrambenih proizvoda (direktiva 2000/13/EC) - ova direktiva se bavi označavanjem, prezentacijom i reklamiranjem prehrambenih proizvoda sa ciljem obezbeđivanja informativnog sistema za označavanje hrane
- Higijena prehrambenih proizvoda (direktiva 93/43/EEC) - direktiva opisuje opšta pravila i proceduru za proveru higijene namirnica kroz sve faze nakon primarne proizvodnje
- Aditivi (okvirna direktiva 89/107/EEC) - odnosi se na boje koje se koriste u prehrambenim proizvodima (94/36/EC) , zaslađivače (94/35/EC) i aditive za prehrambene proizvode, izuzev boja i zaslađivača (95/2/EC, dopune 96/85/EC, 98/72/EC i 2001/5/EC)
- Rastvarači za ekstrakciju (direktiva 88/344/EEC) – daje se lista rastvarača za ekstrakciju koji su odobreni za preradu hrane
- Materijali u kontaktu sa prehrambenim proizvodima (okvirna direktiva 89/109/EEC) - daje se grupa materijala i artikala namenjena za kontakt sa prehrambenim proizvodima

„Vertikalnim“ zakonodavstvom EU obuhvaćene su određene grupe proizvoda kao što su mleko i mlečni proizvodi (direktiva 92/46/EEC), proizvodi od jaja (direktiva 89/437/EEC), mesni proizvodi (direktiva 92/5/EEC), životinje i proizvodi vodene kulture (direktiva 91/67/EEC).

HACCP

Analiza opasnosti i kritične kontrolne tačke (HACCP - Hazard Analysis Critical Control Point) predstavlja naučno zasnovan sistem proizvodnje i kontrole koji garantuje bezbednost prehrambenih proizvoda. Preduzeća iz EU mogu da zahtevaju od isporučioaca van EU da i oni sprovode proizvodne procese u skladu sa sistemom HACCP. Uvoznici prehrambenih proizvoda iz EU neće poslovati sa preduzećima iz prehrambenog sektora zemalja u razvoju koja nisu uvela HACCP sistem. Uvezeni prehrambeni proizvodi treba da budu u skladu sa posebnim zakonima države članice u slučaju kada harmonizacija nije u potpunosti sprovedena. Shodno tome, izvoznici treba da budu svesni da određeni aspekti, koji nisu regulisani na nivou EU, mogu biti različito tretirani od strane država članica, na primer pitanje prihvatljivosti različitih etiketa.

U sektoru ribarstva, izvoznici su obavezni da poštuju Direktivu 91/493/EEC kako bi dobili odobrenje za izvoz proizvoda od ribe u EU. Ove direktive podrazumevaju da ta preduzeća moraju da uvedu HACCP sistem. Institut za testiranje, ovlašćen od strane Evropske komisije, vrši kontrolu u preduzećima za preradu ribe. Samo ukoliko preduzeće prođe sve testove, ono će dobiti zvanično odobrenje i biće uključeno u takozvanu ograničenu listu preduzeća koja imaju dozvolu da izvoze u EU.

Dobra poljoprivredna praksa i EUREPGAP

Kao odgovor na rastuću zabrinutost potrošača zbog negativnog uticaja poljoprivrede na bezbednost hrane i na životnu sredinu, Evropska grupa proizvođača i trgovaca EUREP, razvila je standard „EUREPGAP voće i povrće“ za sertifikaciju Dobre poljoprivredne prakse za voće i povrće. EUREPGAP obuhvata kriterijume za upravljanje terenom, korišćenje đubriva, zaštitu useva i borbu protiv štetočina, žetvu, radove posle žetve, zdravlje i bezbednost radnika. S obzirom da je bezbednom hrane postala prioritet za mnoge trgovce na mali i proizvođače, od izvoznika svežeg voća i povrća iz zemalja u razvoju, koji žele da snabdevaju većinu evropskih lanaca, sve više će se zahtevati da dokažu da su njihovi proizvodi proizvedeni u skladu sa EUREPGAP.

Za izvoz prehrambenog proizvoda na tržište EU potrebno je:

- postići usaglašenost sa nizom horizontalnih i vertikalnih propisa – evropskih direktiva koje se odnose na dati proizvod,
- uskladiti proizvodne procese sa dobrom proizvođačkom praksom i uspostaviti sistem HACCP, i obezbediti dokaze za državne organe o njegovoj primeni (sertifikat o usaglašenosti sa pristupom HACCP, a u poslednje vreme sa standardom ISO 22000:2006 u kome je standardizovan ovaj pristup) i
- kontrolom od strane inspektora EU, dobiti odobrenje za izvoz proizvoda, do vremena kada će državni sistem kontrole bezbednosti hrane Srbije biti zvanično priznat u EU.

4. Upravljanje kvalitetom

Standardi upravljanja kvalitetom, kao i standard upravljanja zaštitom životne sredine ISO 14001 i standard SA8000, odnose se na upravljanje preduzećima. Zajedno sa ISO 14000, poznati su kao standardi „sistema generičkog upravljanja“, što znači da mogu da se primene na sve organizacije, velike ili male, privatne ili javne, bilo da se bave proizvodnjom ili uslugama itd.

Proizvođači koji poseduju sertifikat ISO 9001:2000 imaju značajnu prednost, budući da predstavlja najvažniji element u prodaju kada se posluje na konkurentnom tržištu Evropske unije i bitno doprinosi poverenju partnera sa kojima se posluje. Na konkurentnom tržištu EU kupci često imaju mogućnost da biraju između nekoliko dobavljača, tako da ISO sertifikat ima presudnu ulogu u procesu selekcije.

Korišćeni izvori:

<http://www.see-business.biz>

<http://europa.eu>

www.pks.rs/Portals/0/eu/prirucnik.doc

www.sippo.ch

SEKRETAR CENTRA:

Milena Vujaklija